

Különfélék.

Ferencz József püspök jubileuma. A már szerzett érdemet megtisztelni, kiváló szolgálatok sorára visszatekintve örvendezni, s az örömnök és átértett tiszteletnek külsőképpen is kifejezést adni, ebben van egy jubileumnak tartalma és egyszersmind jogosultsága. Napjainkban a jubileumok napirenden levők. Világi és egyházi társadalom egyaránt cultiválja az örömnépélyeket. Állami hivatalnok, tudósok, tanárok jubilálnak. A róm. kath. egyházban a „primitiák“-ra a magasabb évfordulóknál ünnepelet számosan tartanak. A puritán protestans egyháztársadalomban nem volt meg e szokás s a protestansok mostoha körülményei tényleg nem is engedték volna ily gyakorlat meghonosulását. Hiszen még egyházaik fennállásának száz évi fordulót is a sok viszontagság közt alig tudták megtartani. Az unitárius egyháznak meg éppen csak háromszáz év mulva volt lehetséges alapítását megünnepelnie. Ma mindez másképp van. Ma a protestans társadalom is inkább tarthat örömnépélyeket. És miért ne tartana a maga módja szerint? mikor akár egyetemében, akár egyes kitünő személyeit véve, annyit, oly sokat mutathat fel ama tulajdonságokból és erényekből, melyeket ünnepelni lehet, melyek különösen a haladás, a mivelődés szempontjából méltánylatot, elismerést érdemelnek. Unitárius egyházunkban általános az óhaj, hogy Ferencz József püspök, egyházi szolgálatának negyven évi fordulóján, a Bölonben aug. havában tartandó zsinaton jubiláltassék. Nem előlegezünk e jubileumból semmit. Csak arra szoritkozunk, hogy kifejezzük hitünket, hogy az unitáriusoknak és püspöküknek ünnepele nemcsak az övék leend, hanem oly ünnepele, melyet az általános közvélemény elismerő helyeslése fog kísérni.

Tisztelgés. Dr. Wlassich Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter urnál egyházunk nevében f. évi jun. 6-án tisztelgtek személyesen Főt. Ferencz József püspök és Mlgs. id. Daniel Gábor főgondnok urak. A miniszter ur e tisztelgést a legszivélyesebben fogadta s a legnagyobb érdekléssel meghallgatván egyházunk és iskoláink állapotáról nyert felvilágosításokat és ismertetéseket, teljes jóakaratu pártfogását és támoga-

tását ígérte s vallásunkról, tekintettel annak egyszerü és szép tanaira a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott. Egyházunk elnöksége ugyanez alkalommal Zsilinszky Mihály államtitkár urnál is tisztelgett, a hol hasonló szívélyes fogadtatásban részesült.

A Báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak évi közgyűlése f. évi jun. 5-én tartatott meg Budapesten. A főt. püspök ur, mint egyházunk egyik meghatalmazottja is személyesen részt vett e közgyűlésen, azt az örvendetes hirt hozta magával, hogy a közgyűlés az alapítvány jövedelméből ez évre egyházkerületenként az évi 2500 frt rendes osztalékon kívül rendkívülig még 500 frtot szavazott meg és így egyházunk is ez évben e czimen 3000 frt segélyben részesül. Bizony nagy szükségünk is van rá minden tekintetben. Legyen áldott a nagy alapító emléke!

Albert János jubileuma. Tordai egyházközségünk 1895. május 5-én Albert János papi és tanári működésének 50 éves jubileumát tartotta meg. Bár azóta hetek és hónapok multak el s ugy a napi sajtóban, mint egyes szépirodalmi lapokban ismertetve volt ez ünnepség: még sem tehetjük, hogy ama viszonynál fogva, mely Albert Jánost e folyóirattal összekapcsolja, meg ne emlékezzünk e szép ünnepélyről. A jubileumnak a püspök, a főgondnok, az esperesek és mások megjelenése általános jelleget kölcsönzött. Reggel 8-kor már a főtér és a közeli utcák telve voltak ünneplő közönséggel, a mi a püspök kíséretének érkezését és fogadását igen ünnepélyessé tette. A rendezőbizottság minden lehető körülményt felhasznált, hogy az ünnepély Albert János 50 éves működéséhez méltó legyen. A jubilans lakásán történt tisztelgések után kezdetét vette az istentisztelet, mely több lélekemelő momentumban bővölködött. Midőn a gyülekezet és a dalárda szép éneke után Albert János a szószéken megjelent, hogy elmondja imáját, melyet folyóiratunk fennebb közöl: a templomot szorongásig megtöltő közönség arczatán a mély megihatottság jelei látszottak. Valódi áhitattal kísérte a sziv és lélek igaz hangján elmondott szép fohászt mindvégig. Jól esett hallanunk, hogy az ünnepelet még most is, ötven évi szolgálat után gondolatait vallásos mély érzését oly szépen fejezi ki és ugy ragyog nyelvezetén a költészet zománca, mint évtizedekkel ezelőtt, midőn élete viruló korszakában szép imakönyvét írta. Csegezi László, Albertnek gyermekkoruktól kezdve hű társa és barátja egy tartalmas egyházi beszédben esetelte érdemeit, melyeket magának az egyházban, a társadalomban s általában a közélet terén 50 évi munkássággal kivivott. — Ugyanezt tette Ferencz József, püspök is, ki az ő remek szónoklatának erejével nemcsak a jubilanst

hatotta meg a könyvezésig, de elragadta a hallgatóságot is, midőn végezetül köszönetet mondott az egyházközségnek, s az egész városi közönségnek ama szeretetért, melylyel Albert Jánost vallás és nemzeti-ségi különbség nélkül elhalmozta és támogatta egy félszáz éven át közjóra irányult hasznos szolgálataiban, papi és tanári működésében. Az E. K. T. elismerését Boros György, tanár és közig. jegyző, olvasta fel. Föl kell említenünk még Székely Miklós gondnok szép alkalmi beszédét, melylyel az Albert János nevére kiállított 1200 korona értékű alapítványlevelet (közadakozás útján) átnyújtotta azon célból, hogy annak kamataiból a tordai egyházközség szegényei segélyeztessenek; továbbá Nagy Olivér, megyei főjegyzőnek a hálás tantványok nevében mondott lelkes szónoklatát s magának a jubilánsnak találó válaszait. Isteni tisztelet után, az ebéden 200-nál többen jelentek meg s számos felköszöntőben éltették az ünnepeltet. Tartsa meg az ég még sokáig ép testi és lelki erejét családjának s egyházának dicsére, s a közügyeknek előmenetelére.

Egy tanfelügyelő kitüntetése. *Deák Lajost*, Marostorda vármegye tanfelügyelőjét a király „királyi tanácsos“ czimmel tüntette ki. A kitüntetett először a megyei közigazgatásnál szolgált, 1883-ban nevezetett ki tanfelügyelőnek. Több, mint tiz évi működése alatt tankerületében legnagyobb részt az ő buzdításai és szorgalmazásai következtében 100-nál több új iskola épült s ennek nyomán megkétszereződött a tényleg iskolába járók száma is. Munkaereje s humanus érzülete által közbecsülést vívott ki és a kitüntetés érdemes férfit ért, mit örömmel jegyzünk fel mi is s annál inkább, mert egyházközsegeink iskoláival szemben is a legjobb akaratot tanusította.

A „*Brit és külföldi Unitárius Társulat*“ ez évi — és ezuttal — hetvenedik közgyűlését f. évi június hó 4-től 8-ig tartotta meg Londonban az Essex-Hallban. A gyűlés nagyon népes volt. A társulat alapítása óta, 70 év leforgása alatt sok és fontos szolgálatot tett az *unitárius* ügynek. És ezt főleg három irányban eszközölte u. m. alkalmas időben segélyezte a gyenge eklézsiákat; segített új eklézsiák alapításában; s vallásos eszméink terjesztése érdekében röpiratokat, könyveket osztott ki. Különösen a lefolyt év igen nevezetes az angol unitáriusok egyháztörténelmében. 1894. május 1-től 1895. ápril 30-ig 191,158 röpiratot s 2379 könyvet osztottak ki, melyeknek értéke, mintegy 6000 frt. A társulat évi bevétele 68 ezer frt, ugyanannyi a kiadás. A 68 ezer frt bevétel többnyire mind önkéntes adakozás útján folyt be. A gyűlés június 3-én este kezdődött a vendégek fogadásával, mely alkalommal Carpenter Estlin J. M. A., a Manchester College tudós

theologiai tanára tartott igen érdekes felolvasást a következő tárgyról: „*Jézus viszonya saját korához és a miénkhez*“. Junius 5-én Walmsley Douglas, B. A., belfasti lelkész tartott alkalmi szónoklatot, mely nagy hatást keltett s elhatározták, hogy sok ezer példányban fogják kinyomatni s kiosztani. A következő napokon voltak még felolvasások s a fiok-társulatok ügyeinek az elintézése. A Conversazione-n vagyis az ugynevezett banketten szellemes felköszöntők voltak. Jelen volt a gyűlésen Barrows J. S. is, a Christian Register szerkesztője, Bostonból, ki egy pár év előtt minket is meglátogatot. Főt. Ferencz József püspök ur üdvözlő levelet küldött a közgyűlésre, melyet nagyon szívesen fogadtak és meg is köszöntek, s melyre Gordon Sándor a manchesteri theol. intézet igazgatója mondott a magyar unitáriusokért szép beszédet.

„*Kollegiumaink értesítői a milleniumra.*“ Váró Ferencz nagyenyedi ny tanártól. E füzet tanügyi szempontból igen nevezetes, a mennyiben az iskolai értesítők szerkesztés módját veszi vizsgálás alá. Előadja az eddig gyakorolt utakat és módokat, feltünteti azoknak jó és rossz oldalát s ajánl azok helyett újakat. Egy egész tervezetet mutat be, mint a melyet a lokális érdekű dolgokon kívül, minden intézet elfogadhat s ezáltal a milleniumra egyöntetű értesítőink lesznek. A tervezetből kiemeljük azt, a már csaknem minden hivatalnál konstatalható tény, hogy a statisztikai kimutatásokat szükségteleneknek vélvén, egészen elhagyja, úgy a tananyag kimutatást, valamint a tanulókra vonatkozó rovatok statisztikát is. — *A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus* rendező-bizottsága nevében Dr. *Heinrich G.* elnök és *Nagy László* főtítkár egy felhívást bocsátottak Magyarországnak tanítói és tanári egyesületeihez, testületeihez. E felhívás a milleniumi tanügyi kongresszusban való közreműködésre serkenti az egyesületeket s kéri, kik valamely tételt akár szakosztályi, akár összes ülésen megvitatni akarnak, hogy szíveskedjenek az illető tételt, az előadó nevének, állásának és lakóhelyének pontos megjelölésével az elnökséghez szeptember hó végéig bejelenteni. Felkéri továbbá Magyarország tanítóit, tanárait s másokat is, hogy 2 frt tagsági díj beküldése által a kongresszus tagjaiul minél előbb jelentkezzenek. — Éppen most jelent meg *kolozsvári főiskolánk értesítője* az 1894/5. isk. évről *Boros Sándor* igazgató gondos szerkesztésében. Bevezetésül Boros S. az internatusokról értekezik. A theol. intézetben tanult: 6., a gymnasiumban: 254., ebből unitárius: 162., az elemiben: 64.

Dr. Kovács Ödön †. Az ev. ref. egyház elvesztette egyik legtehetségesebb és legtudósabb férfiát. Dr. Kovács Ödön nagyenyedi theol. tanár f. évi máj. 16-án hasznos munkássága köréből elszólitatott. Nem az ő nagy érdemeit s több oldalú működését akarjuk itt méltatni, de az ember és hittudós iránt tiszteletünket kell kifejezni. Dr. Kovács Ödön a szabadelvű theologiai iránynak volt a követője, modern theo-

logus volt. Előbb ugyan az utrechti egyetemen hallgatott előadásokat, de aztán a leydeni hires egyetemre ment, hol a szabadelvű theológiának Hollandiában legkitünőbb képviselői, Scholten és Kuenen tanítottak. Itt végezte egyetemi tanulmányait s szerezte 1869-ben a tudori czimet és lett azután tanár. A modern theologusnak legjobb tulajdonságai egyesültek benne: alapos tudás, széles látkör, irodalmi műveltség, nemes loyaltás és a fenkölt gondolkozásu és türelmes szellemü ember. És a mig egyházát hiven szolgálja és oly hatalmasan hat abban a theologiai szellem föllendítésére, más protestáns egyházakkal szemben inkább az egyesítő, mint a szétválasztó pontokat keresi, minék nyilatkozatait nem egyszer volt alkalmunk, nem egy nevezetes kérdésben, protestans közös ügyben tapasztalni. Modern theologus volt a szó legjobb értelmében, modern theologus elvben és gyakorlatban, a tanári széken és tanácskozások termében. Tisztelettel adózunk nemes emlékének!

Gyászhir. Nagysolymosi Koncz György okl. ügyvéd, egyháztanácsos jun. 22-én 84 éves korában Nagy-Borosnyón jobblétre szenderült. Egyike volt a régi jó táblabirói alakoknak, általános szeretett és becsült ember. Halálát neje, Ambaris Rozalia, kivel 52 évet élt boldog házasságban, testvére Koncz Polixena, özv. Török Pálné s rokona Szentkirályi Árpád, kereszturi felügyelő-gondnok és családja fájlalják legközelebről.

I. Pótlék a bágyoni belső emberek névsorához.

A Fodor András által a mult füzetben közlött bágyoni unitar. belső emberek névsorát egynehánynyal kiegészíthetem a Consist. és Colleg.-i jegyzőkönyvek alapján. Teszem azon reményben, hogy a még hiányzók is előkerülhetnek s az egész névsor teljessé csak így válhatik.

Bágyonban papok voltak a közlötteken kívül:

Sztgyörgyi Simon, 1646—1656. Bágyonban temették el okt. 26-án. Ez a sztgyörgyi Beke Dániel püspök fla volt.

Sztpáli István, 1651—1663. Innen ment Ádámosra s onnan Toroczkó-Sztgyörgyre. Előbb mester volt Bágyonban.

Kökösi János, 1663—1666. Csegezből jött.

Nagy Mihály, 1685. jun. 14-én bágyoni pap volt, a mint Szaniszló Zs. írja naplójában Tört. Tár. 1889. 269. l.

A Fodor ur által 3-iknak jelzett Réthi János 617-ben mint kövendí pap halt meg, azelőtt volt bágyoni pap. A S. p. alatti Almási János nem a t. sztgyörgyi pap, hanem az, a ki 1704-ben bándi pap volt, két külön személy.

Mesterek:

Almási András, 1626. ápr. 26-án vitetett ki a collégiumból.

Kövendí Gergely, 1627. ápr. 27-én.

Sztpáli István, 1654—1657. Ekkor pap lett helyt Bágyonban.

Benczédi Ferencz, 1661. ápr. 22.—1665. ápr. 24. Papnak viték Kövendre a lecsapott Hidvégi Tamás helyett (Protoc. Part. Consist. II. 65. 1.)

Sztpáli Péter, 1670—1676. Szováti pap lett.

Kövendí Samuel, 1685. ápr.—1687. ápr.

Sztyörggyi János, 1687. ápr.—1696.

Ekárt Mihály, 1696. ápr. 24.

Sztmihályfalvi István, 1703. ápr. 24.

BENCZÉDY G.

II. Ujabb adat Broser Jánosról.

Nagytiszteletű Szerkesztőség! Most kapván a Keresztény Magvető 1895. évi 2-ik füzetét, ebben említés tétetik Broserus Jánosról. Csak azt akarom becses tudomására juttatni, hogy a debreczeni ev. ref. főiskolai tanulók anyakönyvében, az 1591-ik esztendőben az első szám alatt aláírott az iskolai törvényeknek Joannes Broserus. Ha valamely adatnak ez beválnék, ezzel is több lenne egy adattal. Megkülönböztetett szives tisztelettel maradok

Hajdú-Böszörményben, 1895. május 9.

BAKÓCZY JÁNOS m. k.
ev. ref. lelkész.

Aranykönyv.

ADAKOZÁSOK A SZ.-UDVARHELYT ÉPITENDŐ TEMPLOMRA.

XVII. közlemény.*)

123. Ozv. Koronka Antalné 3-szor 2 frt.	
124. Májai István Tordáról 4 frt.	
125. Lehmann Róbertné urnó Kolozsvártt 10 frt., Özv. Veress Sándorné	
1 frt; együtt 11 frt.	
E közlemény összege	17 frt — kr.
Az előbbi közlemények összege	3547 „ 40 „
	<hr/>
	Együtt 3564 frt 40 kr.

Kolozsvártt, 1895. július 1.

FERENCZ JÓZSEF.
unitárius püspök.

A NAGY-AJTAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG JAVÁRA

1. Ügyvéd Kovács Gábor 1886-ban június 14-én egy 100 forintról szóló *alapítványt* tett az unitárius egyháznak kepe váltság czimen, mely saját neve alatt kezeltessék. 2. Ügyvéd dr. Ferenczi Géza 1894. február 12-én azon ígéretet tette, hogy valameddig Ajtán lakik, az urvacsoi a kiosztáskor, mind a négy innepen *bort* ajándékoz, — mely ajándékát vallásos kegyelettel teljesíti is — értéke 12 forint. 3. Urvacsorai kenyeret már 15 évtől fogva N.-Ajtai Péterfi Sándor atyánkfia ad. 4. 1895. febr. 12-én özvegy Péterfi Tamásné Incze Rozália asszony az unitárius egyház magtára gyarapítására egy 160 frtról szóló *alapítványt* tesz *kepe váltság* czimen, azon kikötéssel, hogy néhai férje Péterfi Tamás és fiok Gyula nevöken kezeltessék. E szives adományokért az egyház-község nevében hálás köszönetet nyilvánítt.

KRIZA SÁNDOR,
lelkész.

A BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG JAVÁRA TETT ADOMÁNYOK.

XXXXVIII. közlemény.

Az *állandó alapra* (folytatás) 1891-ben: Hegedüs Aladár 30 frt, Gróf Egger Fer. 100 frt, Schellnasz Jul. 100 frt, Dérczy M. 30 frt, Standenheim N. 30 frt, Zichy E. 30 frt, Kovács L. 30 frt, Gróf Bubna J. 100 frt, Hirsch E. 30 frt, Huszár G. 50 frt, Hosszu II. 30 frt, Boldenwegh 25 frt, Kaffka Ede 30 frt, Kromenacker V. 30 frt, Bock-Hallenbach I. 100 frt, Várhalmi L. 30 frt, Gerhardt Anna 30 frt, Wächter N. 30 frt, Pribenszky 30 frt, Melha 30 frt, Siklósi T. 30 frt, Lorber Fer. 100 frt, Bittó S. 30 frt. Dr. Selak 30 frt, Blau J. 30 frt, Brada M. 30 frt, Majthényi Károly 50 frt, Szaghmeister Ar. 25 frt.

DERZSI, lelkész.

*) L. XVI. közlemény a K. M. 1894. évi 4-dik füzetében.